

ИЗДАТЕЛЬСКОЕ ДЕЛО. ФИЛОЛОГИЯ

УДК 81'35:811.161.3(035)

У. І. Куліковіч

Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт

АКАДЭМІЧНЫ ДАВЕДНІК ПА БЕЛАРУСКАЙ АРФАГРАФІІ ЯК АДЛЮСТРАВАННЕ ПРАБЛЕМ МОВАЗНАЎСТВА І РЭДАКЦЫЙНА-ВЫДАВЕЦКАЙ ПАДРЫХТОЎКІ ВЫДАННЯЎ

Акрэслена спецыфіка паняццяў “акадэмічнае выданне” і “даведнік” як самастойных тыпаў дакументаў, прызначаных даследчыкам і ўсім, для каго тэматыка твора з’яўляецца аб’ектам уважлівага і дэтальнага вывучэння. Раскрыта сутнасць тэрміна “акадэмічны даведнік па арфаграфіі”. Устаноўлены асноўныя тыпалагічныя прыкметы першага ў беларускім мовазнаўстве адначасова навуковага, вытворча-практычнага, вучэбнага, папулярнага і бытавога акадэмічнага даведніка “Сучасная беларуская арфаграфія”. Выяўлены і сістэматызаваны тыповыя лінгвістычныя і рэдактарскія падыходы, не зусім апраўданыя з пунктаў гледжання лагічнасці структуры і абгрунтаванасці зместу дапаможніка, адрасаванага не толькі падрыхтаваным карыстальнікам. Распрацаваны парадкі, рэкамендацыі і патрабаванні для рэдактараў і аўтараў па ўдасканаленні працы над беларускамоўнымі арфаграфічнымі выданнямі.

Ключавыя словы: арфаграфія, правілы арфаграфіі, акадэмічны даведнік, мовазнаўства, тып выдання, структура выдання, чытацкі адрас.

U. I. Kulikovich

Belarusian State Technological University

ACADEMY BELARUSIAN SPELLING BOOK AS REFLECTION OF PROBLEMS IN LINGUISTICS AND PUBLISHING AND EDITING ISSUES

The specifics of the concepts of “academy edition” and “reference book” as separate types of documents intended for researchers and for all those, whom the subject matter of the publication is the object of careful and detailed study. The term “academic guide to spelling” is explained. Defined the basic typological features of the first in the Belarusian linguistics of scientific, instructional, study aid, popular and everyday academic reference book “Modern Belarusian orthography”. Identified and systematized typical linguistic and editorial approaches, that are not fully justified in terms of the logic of the structure as well as in terms of the validity of the content addressed to both experienced and unexperienced users. Tips, advice and requirements for editors and authors on the improvement of the work on spelling editions in Belarusian are developed.

Key words: spelling, spelling rules, academic reference book, linguistics, edition type, edition structure, reader’s address.

Уводзіны. На думку акадэміка Д. С. Ліхачова, паняцце “акадэмічнае выданне” мае два невыпадкова набліжаныя значэнні: “найлепшае” і “падрыхтаванае ў сценах акадэміі навук”, а таму любая кніга, якая пазіцыянуе сябе як “акадэмічная”, аўтаматычна павінна адпавядаць тэрміну “навукова-ўзорная” [1]. У сучасным літаратуразнаўстве, тэорыі і практыцы выдавецкай справы акадэмічныя выданні разглядаюцца як унікальная навуковая, гісторыка-культурная і дакументальная з’ява, “адметная структурна-семантычная адзінка цэлага шэрагу спецыялізаваных бібліятэк і архіўных фондаў, якая атрымлівае сваё адлюстраванне ў сістэме крыніц другаснай інфармацыі” [2]. Гэта самас-

тойны тып дакументаў з трохсотгадовай гісторыяй, што “характарызуецца дакладнасцю тэксту; паўнотой корпусу, грунтоўным каментарыем і навукова-даведачным апаратам” [3], надрукаваны ў акадэміі [4] і прызначаны даследчыкам і ўсім, для каго тэматыка твора — аб’ект уважлівага і дэтальнага вывучэння [5].

Даведнікам лічыцца выданне прыкладнага, практычнага характару, у якім артыкулы размешчаны ў сістэматызаваным парадку або па алфавіце [6, 7]. Па мэтавым прызначэнні адрозніваюць: навуковы, вытворча-практычны, масава-палітычны, вучэбны, папулярны, бытавы даведнікі. Як бачым, акадэмічнага даведніка ў існаванай класіфікацыі няма. Таму распрацоўка

тыпалогіі акадэмічнага выдання, выяўленне яго тыпалагічных прыкмет і прынцыпаў тыпалагічнага дзялення ў сувязі са спецыфікай аб'екта апісання адносяцца да перспектывных і актуальных задач беларускага мовазнаўства і ўсёй нацыянальнай рэдакцыйна-выдавецкай сферы. Вырашэнне іх дазволіць распрацаваць аб'ектывныя крытэрыі і патрабаванні да акадэмічных твораў, што важна для ўдасканалення і развіцця навуковай думкі Беларусі.

Задача артыкула — устанавіць асноўныя тыпалагічныя прыкметы першага беларускага акадэмічнага даведніка “Сучасная беларуская арфаграфія”, прысвечанага праблемам сучаснага беларускага правапісу, і распрацаваць крытэрыі падрыхтоўкі такіх выданняў да друку.

Метадалагічнай асновай для ўстанаўлення адметнасцей арфаграфічнага даведніка сталі метадычныя і навуковыя распрацоўкі С. Г. Антонавай [8], Л. В. Зіміной [9], І. А. Жаркова [10], А. Э. Мільчына [11], Н. З. Рабінінай [12], матэрыялы дзяржаўных стандартаў [13, 14]. У якасці асноўнага навуковага метаду, пры дапамозе якога ажыццяўлялася даследаванне, быў абраны прафесійны метады рэдактара — рэдактарскі аналіз [6, 15].

Асноўная частка. Акадэмічны даведнікі па арфаграфіі і пунктуацыі беларускай і рускай моў [16, 17] — новы тып выданняў, не прадстаўлены ў дзяржаўных стандартах па выдавецкай справе, які з'явіўся на постсавецкай прасторы ў пачатку XXI ст. Падставамі для іх стварэння сталі змены, што адбыліся ў мове канца XX — пачатку XXI ст., неадпаведнасць для сучаснасці асобных арфаграфічных рэкамендацый 60-х гг. XX ст. — часу апошняй афіцыйнай карэкціроўкі правапісных зводаў, пропускі і недакладнасці ў фармулёўках тагачасных арфаграфічных прадпісанняў.

Пад тэрмінам “акадэмічны даведнік па арфаграфіі” мы будзем разумець навуковае выданне, адрасаванае шырокай чытацкай аўдыторыі, не прызначанае для суцэльнага чытання. Яно змяшчае вычарпальныя, несупярэчлівыя звесткі адносна напісання слоў, размешчаныя ў парадку, зручным для іх хуткага знаходжання, і характарызуецца лаканізмам выкладу правілаў, наяўнасцю каментарыяў і сродкаў пошукавай арыентацыі.

Акадэмічны даведнік “Сучасная беларуская арфаграфія” быў падрыхтаваны ў 2012 г. у выдавецтве “Аверсэв”, якое спецыялізуецца на выпуску вучэбнай літаратуры для ўстаноў адукацыі Рэспублікі Беларусь. Яго аўтарамі сталі супрацоўнікі Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі І. У. Кандраценя, Л. П. Кунцэвіч, А. А. Лукашанец.

Па складу асноўнага тэксту выданне адносіцца да спецыялізаванага даведніка, дзе змеш-

чана аднародная вузкатэматычная інфармацыя, датычная пытанняў беларускай арфаграфіі. Структура яго нескладаная: 41 параграф, падзелены на восем глаў, малая (усяго дзве старонкі) частка пад назвай “Заўвагі”, дзе ўказаны нумары 16 старонак, на якіх былі заўважаны недакладнасці і памылкі друку, выяўленыя ў тэксце кнігі “Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” (с. 171–172), чатыры дадаткі.

Матэрыял даведніка згрупаваны паводле тэматычнага прынцыпу. Правілы ў ім пабудаваны згодна з першаснай прыкметай вылучэння праблемы, што адлюстравана ў назвах глаў: “Правілы галосных”, “Правілы зычных”, “Правілы мяккага знака і апострафа”, “Правілы абрэвіятур”, “Правілы некаторых марфем”, “Правілы вялікай і малой літар”, “Правілы напісання разам, праз злучок і асобна”, “Правілы пераносу”. Затым падаецца правапіс галосных у адносінах да націску, структуры і паходжання слова. Праілюструем сказанае назвамі параграфу да главы 1 “Правілы галосных”: § 1. Галосныя літары. § 2. Літары *о, ё*. § 3. Літары *э, е*. § 4. Перадача акання на пісьме. § 5. Правапіс літар *о, э, а* ў складаных словах. § 6. Перадача якання на пісьме. § 7. Правапіс *е, ё, я* ў складаных словах. § 8. Прыстаўныя галосныя *і, а*. § 9. Спалучэнні галосных у запазычаных словах.

На жаль, гэты прынцып, у аснову якога былі пакладзены характарыстыкі літар і іх кантэкст, аказаўся не да канца вытрыманым, што прывяло да шэрагу не зусім апраўданых палажэнняў як з пункту гледжання структуры, так і з пункту гледжання зместу выдання. Спынімся на асноўных.

1. Апісанне адной і той жа арфаграфічнай праблемы ў розных параграфіях або ў розных пунктах аднаго і таго ж параграфа, што прыводзіць да ўскладнення або неадэкватнага разумення сутнасці правіла. Так, на с. 20 п. 1 паведамляецца, што літара *э* пад націскам пішацца: «пасля шыпячых, [р], [д], [т] і цвёрдага [ц]: *жэрдка, жэмчуг, шэры, нашэсце, чэствы, чэк, нараджэнне, абуджэнне, рэкі, рэзаць, халадэча, сардэчны, пустэча, мястэчка, цэны, у руцэ*». Амаль тое ж самае, толькі з большай колькасцю прыкладаў, чытаем на с. 39, дзе гаворыцца, што ў ненаціскных складах запазычаных слоў «пасля шыпячых, [р], [д], [т] і цвёрдага [ц] пішацца літара *э*: *жэтон, Жэнева, Жэраг, жэлацін, чэкмень, рэспубліка, рэформа, Рэмарк, рэклама, рэактар, рэвізія, арэгат, рэжым, рэкорд, рэстр, рэвалюцыя, дэтал, гардэроб, Дэтройт, Дэфо, дэлегат, дэманстрацыя, ордэн, тэорыя, тэатр, тэлеграф, тэлефон, ветэран, катэт, тэрмометр, тэарэма, цэнтралізм, цэвіта*». Мэтазгодна аб'яднаць гэтыя пункты ў адзін, каб дасягнуць лаканізму арфаграфічнага прадпісання.

На с. 38 п. 1 чытаем: “Галосныя гукі [о], [э] ў ненаціскным становішчы чаргуюцца з [а]: *дом — дамы, мова — маўленне, цэгла — цагляны, шэпт — шаптаць*”. З гэтага вынікае, што любое слова падпарадкоўваецца дзеянню ўказанага правіла. Аднак п. 3 гэтага ж параграфа (с. 38) інфармуе: “У словах славянскага паходжання і запазычаных словах, цалкам адаптаваных у беларускай мове, галосны [э] ва ўсіх ненаціскных складах чаргуецца з [а] і абазначаецца на пісьме літарай *а*: *стрэхі — страх, шэры — шарэць, чэргі — чарга, крэмль — крамлёўскі, жэмчуг — жамчужына, арэнда — арандаваць, майстэрня — майстар*”.

Да ліку сумежных арфаграфічных праблем адносіцца і правапіс *э, е* ў запазычаных словах. Аднак слоўнікавыя фрагменты з гэтымі арфаграмамі знаходзяцца ў розных раздзелах дапаможніка, што замінае хуткаму пошуку патрэбнага слова ў працэсе работы з кнігай. “Спіс запазычаных слоў з *э* пасля губных зычных і пасля *з, с, н*” размешчаны ў раздзеле “Каментарый” (с. 37–38), а “Спіс запазычаных слоў, у якіх пасля губных зычных і пасля *з, с, н* пішацца *е*” — у дадатку 1 на с. 173–227.

2. Непаўната асобных фармулёвак правілаў, што прыводзіць да скажэння фактаў і парушэння сістэмнасці беларускай графікі і арфаграфіі. Напрыклад, у § 1 п. 2 чытаем: “Літары *е, ё, ю, я* ў пачатку слова, у сярэдзіне слова пасля галосных, *ў* (у нескладовага), раздзяляльнага мяккага знака і апострафа абазначаюць на пісьме спалучэнне зычнага гука [й] з галоснымі [э], [о], [у], [а]” (с. 13). Як бачым, сярод названых літар няма *і*.

Уводзіць у зман карыстальніка і п. 5 § 4, дзе гаворыцца: “У запазычаных словах напісанне *э* і *а* пасля зычных, акрамя шыпячых, [р], [д], [т] і цвёрдага [ц], вызначаецца па слоўніку: *панэль; але шынель*” (с. 39). Па-першае, гэты пункт супярэчыць (хоць таксама не зусім дакладнаму) прадпісанню, змешчанаму ў п. 2 § 3, у якім сказана, што “на канцы запазычаных нязменных слоў, а таксама ўласных імён і геаграфічных назваў пасля зычных, акрамя *л, к*, пішацца *э*: *купэ, рэзюмэ...*” (с. 20). Па-другое, з прыведзеных прыкладаў, дзе слоў з літарай *а* няма, не ясна, корпус якіх лексічных адзінак з арфаграмай *а* маецца на ўвазе, калі ў папярэдніх і наступных параграфіях фактычна акрэслены ўсе магчымыя напісанні літары *а*. Непаўната ж п. 2 § 3 у тым, што сярод ілюстрацыйнага матэрыялу пералічваюцца асобныя заходнееўрапейскія ўласныя назвы, дзе пішацца *э* (*Струвэ, Мерымэ, Морзэ* — с. 20), але не згадваюцца літоўскія імёны і прозвішчы, у якіх насуперак правілу пішацца канцавая літара *е* (*Антулене, Грынювене, Каўлакене* і г. д.), прозвішча *Ёфе*, якое фігуруе ў якасці прыкладу на с. 81.

Дапытлівы чытач не знойдзе ў дапаможніку патрэбную інфармацыю адносна правапісу літары *е* ў словах іншамоўнага паходжання (*веранда, метро, перон*). Адпаведны пункт правіла ў § 6 “Перадача якання на пісьме” (с. 49–50) прапушчаны. Нічога не сказана і ў § 20 акадэмічнага даведніка пра тое, як пісаць словы, вытворныя ад абрэвіятур: *амапаўцы* ці *АМАПаўцы, квэзшнікі* ці *КВЗэшнікі*. З такой праблемай напісання часта сутыкаюцца нашы рэдактары і карэктары.

3. Неабгрунтаваны дубляж фактычнага матэрыялу ў розных частках выдання. Напрыклад, у “Спісе складаных слоў з першым кампанентам *радыё-*” (с. 15–19) і “Спісе складаных слоў з першым кампанентам *радыё-*” (с. 19) паўтараюцца ўсе словы, што пададзены ў раздзеле “Каментарый” (с. 15). У чарговым раздзеле пад назвай “Каментарый” (с. 123–124) прыводзіцца больш за 100 лексічных адзінак, якія затым яшчэ раз друкуюцца ў слоўніковым Дадатку 4 пад загалоўкам “Спіс слоў з суфіксам *-ірава-* (*-ырава-*)” (с. 261–270).

4. Выпадковасць, а іншым разам недакладнасць або адсутнасць патрэбнага ілюстрацыйнага матэрыялу, што абцяжарвае засваенне пэўнага правіла. Так, у слоўніковым фрагменце “Спіс складаных слоў з першым кампанентам *радыё-*” (с. 19) выяўлена слова *радыевы*, якое не належыць да складаных. На с. 46 раздзела “Каментарый” чытаем: “Такім чынам захоўваецца напісанне літары *о* ў складаных словах, калі першай часткай складаных слоў з’яўляюцца асновы *жывёл-, збожж-, іголк-*...”. Як бачым, у аснове *жывёл-* літары *о* няма. Такая ж недарэчнасць заўважаецца на гэтай жа старонцы ў “Спісе складаных слоў, у якіх у першай частцы захоўваецца *о*” (с. 46). Тут змешчана восем слоў без літары *о* ў першай частцы: *жывёлабоек, жывёлабойны, жывёлавод, жывёлагадоўля, жывёлагадоўчы, жывёланарыхтоўчы, жывёлападобны, жывёлапрамысловы*.

Адсутнічаюць неабходныя прыклады абрэвіятур змешанага тыпу і ў п. 2 § 20, хаця змест правіла гэтага патрабуе: “Літарныя, гукавыя, і абрэвіятуры змешанага тыпу, — чытаем ў правіле, — звычайна пішуцца вялікімі літарамі без кропак, злучкоў і апострафаў” (с. 101).

На с. 35 змешчана наступная заўвага: “Згодна з новай рэдакцыяй Правіл істотна пашыраецца напісанне канцавога *э* ў іншамоўных словах, якія паводле правапісу 1959 года пісаліся з канцавым *е*”. Пасля яе пададзены “Спіс слоў з *э* ў канцы запазычаных слоў” (с. 35–37), які, паводле логікі, падказанай папярэднім сказам, павінен ілюстраваць тэзіс. Аднак аналіз гэтых лексічных адзінак не сведчыць пра істотныя змены ў напісанні канцавой літары *э* ў за-

пазычаных словах. З 88 прыведзеных адзінак напісанне бб засталася такім, якім было і раней: *аташэ, бурэ, вар'етэ, галіфэ, каноз* і г. д.

5. Варыянтнае напісанне адных і тых жа слоў або структурных частак у розных раздзелах даведніка: *асэ́мблер* (с. 37) і *асе́мблер* (с. 177), *бэ́квардэйшн* (с. 37) і *бекманія, бекхенд* (с. 178), *інтэрфэйс* (с. 37) і *інтэрфейс* (с. 190), *генерал-кватэрмайстар* (с. 40, 183) і *кватармайстар* (с. 41), *піэтэт* (с. 64) і *піетэт* (с. 253). Сярод прыкладаў п. 7 § 14 згадваецца слова *ўнтэр*, якое пішацца праз э. Аднак п. 6 § 4 настойліва раіць пісаць у такой пазіцыі літару а: “Ненаціскныя фіналі *-эль, -эр* у запазычаных словах перадаюцца як *-аль, -ар: шніцаль, тэндэр*” (с. 39).

6. Важная тыпалагічная прыкмета даведніка — дакладна акрэслены чытацкі адрас. Змест аналізаванага выдання і выяўленыя хібы не дазваляюць пагадзіцца з заяўленым у анатацыі чытацкім адрасам — школьнікі, студэнты, выкладчыкі, настаўнікі беларускай мовы, а таксама ўсе тыя, хто карыстаецца пісьмовай беларускай мовай. Як для школьнікаў і студэнтаў, то многія вузкаспецыяльныя словы, прыведзеныя ў слоўніковых фрагментах, не стасуюцца з узроўнем базавых ведаў, неабходных навучэнцам. Яны значна пераўзыходзяць узровень падрыхтаванасці школьнікаў. Парушэнні сістэмнасці ў падачы матэрыялу, адсутнасць актуальнай публіцыстычнай лексікі абцяжарваюць выкарыстанне даведніка ў практычнай дзейнасці рэдакцыйна-выдавецкіх супрацоўнікаў, работнікаў радыё і тэлебачання. На наш погляд, акадэмічны даведнік “Сучасная беларуская арфаграфія” разлічаны найперш на вопытнага настаўніка ці выкладчыка ВУНУ, які здольны самастойна крытычна ацаніць фармулёўкі правілаў, ілюстрацыйны складнік і належным чынам патлумачыць іх навучэнцам. Пацверджанне таму — каментарый да § 17, дзе ўскосна акрэслены чытацкі адрас: «Нават прыведзены вышэй фрагмент слоўніка сведчыць, што спіс слоў іншамоўнага паходжання, у якіх у адрозненне ад рускай мовы падвоеныя зычныя не пішуцца, вельмі ўнушальны. Таму яны павінны быць пастаянна ў цэнтры ўвагі настаўніка на ўроках беларускай мовы, а вучням неабходна карыстацца слоўнікамі беларускай мовы для вызначэння правільнага напісання гэтых слоў» (с. 85).

Заклучэнне. Акадэмічны даведнік па арфаграфіі — спецыфічны тып выдання. Ён спалучае ў сабе рысы *навуковага* даведніка, г. зн. прызначанага для навуковай працы, *вытворча-практычнага* — прызначанага спецыялістам, занятым у розных сферах вытворчасці, паколькі

асноўны камунікацыйны інструмент у грамадстве — гэта мова; *вучэбнага* — змяшчае звесткі па вучэбнай дысцыпліне (беларуская мова, арфаграфія), якія спатрэбяцца навучэнцам; *папулярнага* — бо прызначаны для адукацыі шырокага кола чытачоў, і *бытавога*, паколькі змяшчае актуальныя прыкладныя звесткі, неабходныя ў паўсядзённым жыцці, калі асоба імкнецца пісаць па-беларуску.

Адзначаныя недахопы акадэмічнага даведніка “Сучасная беларуская арфаграфія” настолькі частыя, што іх нельга лічыць выпадковымі або тлумачыць некампетэнтнасцю арфаграфістаў. Яны характэрны для многіх выданняў па арфаграфіі [18] і сведчаць пра сфарміраваную традыцыю ў патрыхтоўцы такіх кніг. Таму, каб у далейшым пазбегнуць падобных хібаў, прапануем шэраг рэкамендацый, якія, на наш погляд, дапамогуць рэдактарам і аўтарам удасканаліць працу над беларускамоўнымі арфаграфічнымі выданнямі.

1. Правілы пісьма — агульназапатрабаваная інфармацыя, разлічаная на шырокае кола чытачоў, таму аб'яднанне правіл, іх размяшчэнне павінна адпавядаць пэўнай лагічнай сістэме, выбар якой залежыць ад мэтавага прызначэння і характару фактычнага матэрыялу; галоўнае патрабаванне пры выбары сістэмы пабудовы — зручнасць карыстання даведнікам.

2. Назвы параграфу павінны быць недвухсэнсоўнымі, яснымі і зразумелымі, правілы — лаканічнымі і вычарпальнымі, звесткі з тэорыі арфаграфіі — дакладнымі.

3. Аднародны даведкавы матэрыял павінен быць уніфікаваны і прадстаўлены аднолькава. З гэтай мэтай у працэсе падрыхтоўкі варта ўважліва распрацаваць схемы тыпавых параграфуў.

4. Каб пазбегнуць неапраўданых паўтораў, варта прымяняць сістэму спасылак, якая павышае інфармацыйную ёмістасць тэксту, устанаўлівае лагічныя сувязі паміж блізкімі паняццямі.

5. Для зручнасці арыентацыі чытача як у асноўным тэксце, так і ў апарце, а таксама з мэтай уніфікаваць тэкст і зрабіць аб'ём аптымальным пры афармленні даведнікаў неабходна выкарыстоўваць візуальна-камунікатыўныя элементы: змест, пераменныя калонтытул, бібліяграфічны спіс, які адлюстроўвае стан вывучанасці пытання (абавязкова), суправаджальны артыкул, сістэмы скарачэнняў, умоўных абазначэнняў, спасылак, каментарыяў, дапаможных ўказальнікаў, выхадныя звесткі.

6. Аўтарамі і рэцэнзентамі акадэмічнага даведніка павінны быць непасрэдня ўдзельнікі рэалізацыі канцэпцыі — творчы калектыў навукоўцаў, метадыстаў і настаўнікаў-практыкаў.

Литература

1. Лихачев Д. С. Текстология: краткий очерк. М.: Наука, 2006. 175 с.
2. Кульматова Т. В. Академические издания как основа формирования специализированного фонда (на примере академического собрания БАН): дис. ... канд. пед. наук: 05.25.03. СПб., 2000. 192 с.
3. Мушыньскі М. Тэксталагія твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Мінск: Беларус. навука, 2007. 414 с.
4. Книговедение: энциклопедический словарь / ред. кол.: Н. М. Сикорский (гл. ред.) [и др.]. М.: Сов. энцикл., 1982. 664 с.
5. Мильчин А. Э. Издательский словарь-справочник [Электронный ресурс]. М.: ОЛМА-Пресс, 2006. URL: <http://slovari.yandex.ru/dict/milchin> (дата обращения: 30.01.2014).
6. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования: учеб. для вузов по специальности «Журналистика». 2-е изд., испр. и доп. М.: Высш. шк., 1980. 328 с.
7. Касько У. К. Слоўнік выдавецкіх тэрмінаў. Мінск: БДУ, 2012. 130 с.
8. Антонова С. Г. Редакторская подготовка изданий: учебник. М.: МГУП, 2002. 468 с.
9. Зимина Л. В. Современные издательские стратегии: от традиционного книгоиздания до сетевых технологий культурной памяти. М.: Наука, 2004. 274 с.
10. Жарков И. А. Технология редакционно-издательского дела: конспект лекций. М.: МГУП, 2002. 112 с.
11. Мильчин А. Э. Культура издания, или Как не надо и как надо делать книги: практ. рук. М.: Логос, 2002. 224 с.
12. Рябинина Н. З. Технология редакционно-издательского процесса. М.: Логос, 2008. 180 с.
13. Издания. Основные виды. Термины и определения: СТБ 7.60–2005. Введ. 2005-08-01. Минск: Госстандарт, 2005. 54 с.
14. Справочники. Основные виды. Требования к основному тексту, аппарату издания и издательскому оформлению: СТБ 7.202–2005. Минск: Госстандарт, 2005. 12 с.
15. Мильчин А. Э. Редакторский анализ литературного произведения как составная часть литературного редактирования // Теория и практика издательского дела. Хрестоматия: учеб. пособие для студентов специальности «Издательское дело» / авт.-сост.: В. И. Куликович, В. В. Орлова, О. А. Пригожая. Минск: БГТУ, 2012. С. 34–51.
16. Сучасная беларуская арфаграфія: акадэмічны даведнік / І. У. Кандрацэня, Л. П. Кунцэвіч, А. А. Лукашанец. Мінск: Аверсэв, 2012. 272 с.
17. Правила русской орфографии и пунктуации. Полный академический справочник / под ред. В. В. Лопатина. М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2010. 432 с.
18. Куліковіч У. І. Асноўныя спецыфічныя рысы практыкума па арфаграфіі і адступленні ад іх // Беларускае слова: тэорыя і практыка: зб. артыкулаў па матэрыялах навуковых чытаньняў, прысв. 75-годдзю з дня нараджэння Б. А. Плотнікава, Мінск, 15 снеж. 2015 г. / рэдкал.: М. І. Свістунова (адказ. рэд.) [і інш.]; пад агул. рэд. праф. М. Р. Прыгодзіча. Мінск: РІВШ, 2016. С. 59–62.

References

1. Likhachev D. S. *Tekstologiya: kratkiy ocherk* [Textology: brief discourse]. Moscow, Nauka Publ., 2006. 175 p.
2. Kul'matova T. V. *Akademicheskie izdaniya kak osnova formirovaniya spetsializirovannogo fonda (na primere akademicheskogo sobraniya BAN). Dis. kand. ped. nauk* [Academy editions as the basis for the formation of the special fund (on the example of the academy collection BAS). Cand. Diss.]. St. Petersburg, 2000. 192 p.
3. Mushynski M. *Tekstaloziya tvorau Yanki Kupaly i Yakuba Kolasa* [Text study of works by Janka Kupala and Jakub Kolas]. Minsk, Belarusskaya navuka Publ., 2007. 414 p.
4. *Knigovedenie: entsiklopedicheskiy slovar'* [Bibliography: encyclopedic dictionary]. Moscow, Sovetskaya entsiklopediya Publ., 1982. 664 p.
5. Mil'chin A. E. *Izdatel'skiy slovar'-spravochnik* [Glossary for publishers]. Available at: <http://slovari.yandex.ru/dict/milchin> (accessed 30.01.2014).
6. Sikorskiy N. M. *Teoriya i praktika redaktirovaniya: uchebnyk dlya vuzov po spetsial'nosti "Zhurnalistika"*. [Theory and practice of editing: Textbook for university on a speciality "Journalism"]. Moscow, Vysshaya shkola Publ., 1980. 328 p.
7. Kas'ko U. K. *Slounik vydavetskikh terminau* [Glossary of Publishing Terms]. Minsk, BDU Publ., 2012. 130 p.
8. Antonova S. G. *Redaktorskaya podgotovka izdaniy: uchebnyk* [Editing: Textbook]. Moscow, MGUP Publ., 2002. 468 p.

9. Zimina L. V. *Sovremennye izdatel'skie strategii: ot traditsionnogo knigoizdaniya do setevykh tekhnologiy kul'turnoy pamyati* [Modern publishing strategies: from traditional book publishing to network technologies of cultural memory]. Moscow, Nauka Publ., 2004. 274 p.
10. Zharkov I. A. *Tekhnologiya redaktsionno-izdatel'skogo dela: Konspekt lektsiy* [Technology of printing and publishing: Lecture notes]. Moscow, MGUP Publ., 2002. 112 p.
11. Mil'chin A. E. *Kul'tura izdaniya, ili Kak ne nado i kak nado delat' knigi: prakticheskoe rukovodstvo* [Culture of the edition, or Good and bad ways to make books: A practical guide]. Moscow, Logos Publ., 2002. 224 p.
12. Ryabinina N. Z. *Tekhnologiya redaktsionno-izdatel'skogo protsessa* [Technology of printing and publishing]. Moscow, Logos Publ., 2008. 180 p.
13. STB 7.60–2005. Editions. Basic types. Terms and definitions. Minsk, Gosstandart Publ., 2005. 54 p. (In Belarusian and Russian).
14. STB 7.202–2005. Reference books. Main types. Requirements for the main text, the publication apparatus and the publishing design. Minsk, Gosstandart Publ., 2005. 12 p. (In Belarusian and Russian).
15. Mil'chin A. E. Editorial analysis of a literary work as an integral part of literary editing. *Teoriya i praktika izdatel'skogo dela* [Theory and practice of printing and publishing], Minsk, BSTU Publ., 2012, pp. 34–51.
16. Kandratsenya I. U., Kuntsevich L. P., Lukashanets A. A. *Suchasnaya belaruskaya arfahrafiya: akademichny davednik* [Modern Belarusian orthography: academy reference book]. Minsk, Aversev Publ., 2012. 272 p.
17. *Pravila russkoy orfografii i punktuatsii. Polnyy akademicheskyy spravochnik* [The rules of Russian spelling and punctuation. Full academic reference book]. Moscow, AST-PRESS KNIGA Publ., 2010. 432 p.
18. Kulikovich U. I. The main specific features of spelling manual and derogation from it. *Belaruskaye slova: teoriya i praktyka: zbornik artykulau pa materyyalakh navukovykh chytannyau, prysvechany 75-hoddzyu z dnya naradzhennya B. A. Plotnikava* [Belarusian word: Theory and Practice: Sat. articles based on scientific readings, consecrate. 75th anniversary of B. A. Plotnikov]. Minsk, RIVSh Publ., 2016, pp. 59–62 (In Belarusian).

Звесткі пра аўтара

Куліковіч Уладзімір Іванавіч — кандыдат філалагічных навук, дацэнт, загадчык кафедры рэдакцыйна-выдавецкіх тэхналогій. Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт (220006, Мінск, вул. Свядлова, 13а, Беларусь). E-mail: nino-1924@mail.ru

Information about the author

Kulikovich Uladzimir Ivanavich — PhD (Philology), Associate Professor, Head of the Department of Editing and Publishing Technologies. Belarusian State Technological University (13a, Svyardlova str., 220006, Minsk, Republic of Belarus). E-mail: nino-1924@mail.ru

Пасцуніў 15.08.2017